

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою Маріупольського
державного університету
26 листопада 2015 року № 332

**Концепція дистанційного навчання
у Маріупольському державному університеті**

Концепція дистанційного навчання у Маріупольському державному університеті / За ред. О.Б.Проценко, О.Л.Локтіонова, Н.Ю.Воєвутко. – Маріуполь, МДУ, 2015. – 10 с.

Концепція дистанційного навчання у Маріупольському державному університеті

На сучасному етапі розвитку вищої освіти особливої актуальності набувають гнучкі моделі освітнього процесу, в якому активно використовується дистанційне навчання. Це забезпечує доступність якісної освіти, дозволяє використовувати можливості світового освітнього простору, долати територіальні та часові бар'єри, готувати студентів до роботи на сучасному ринку праці у контексті неперервної освіти.

Основні положення Концепції дистанційного навчання у Маріупольському державному університеті

1. Мета запровадження дистанційного навчання у Маріупольському державному університеті (далі - МДУ): надання освітніх послуг шляхом впровадження в освітній процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми рівнями та підвищення конкурентоспроможності університету в освітньому просторі.

2. У Концепції дистанційного навчання МДУ основні поняття вживаються у такому визначенні:

Електронні ресурси навчальних дисциплін (дистанційні курси) – систематизоване зібрання інформації та засобів навчально-методичного характеру, необхідних для засвоєння навчальних дисциплін (програм), яке доступне через Інтернет (локальну мережу) за допомогою веб-браузера та/або інших доступних користувачеві програмних засобів.

Дистанційне навчання (ДН) – навчання, що базується на принципах відкритості, широко використовує комп'ютерні навчальні програми різного призначення та сучасні телекомунікації з метою доставки навчального матеріалу та спілкування безпосередньо за місцем перебування студентів.

Інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання – технології створення, накопичення, зберігання та доступу до веб-ресурсів (електронних ресурсів) навчальних дисциплін (програм), а також забезпечення організації і супроводу навчального процесу за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення та засобів інформаційно-комунікаційного зв'язку, зокрема Інтернету.

Технології дистанційного навчання – комплекс освітніх технологій, включаючи психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні,

що надають можливість реалізувати процес дистанційного навчання у навчальних закладах та наукових установах.

3. Організація навчального процесу з використанням технологій дистанційного навчання в МДУ передбачена для таких категорій громадян:

- здобувачі вищої освіти МДУ;
- особи з особливими потребами;
- іноземні громадяни;
- науково-педагогічні та педагогічні працівники з метою підвищення кваліфікації;
- учні, які готуються до вступу в МДУ;
- учнівська та студентська молодь з метою набуття додаткових знань;
- слухачі курсів підвищення кваліфікації Центру підвищення кваліфікації та післядипломної освіти МДУ.

4. Обґрунтування доцільності розвитку дистанційного навчання у МДУ.

1. Інтеграція України у європейське та світове співтовариство, інформатизація вітчизняної вищої освіти відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» вимагають адекватної трансформації освітнього процесу МДУ, а саме:

- надання всім здобувачам вищої освіти рівних умов задля отримання знань без вікових, соціальних та організаційних обмежень;
- сприяння формуванню і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії для кожного майбутнього фахівця з урахуванням його психофізіологічних особливостей, уподобань, інтересів та здібностей;
- забезпечення можливості навчатися впродовж усього життя й обирати певні навчальні курси та зручний час навчання;
- створення максимальних умов для розвитку й самореалізації всіх учасників освітнього процесу МДУ.
- дистанційне навчання забезпечує реалізацію принципів неперервної освіти, її гуманізації, демократизації, інформатизації та варіативності.

2. Сучасний освітній процес у вищому навчальному закладі, зокрема МДУ не складається лише з аудиторних занять потребує різнобічної активної пізнавальної діяльності всіх суб'єктів навчання і ґрунтується на використанні різноманітної інформації.

3. До джерел інформації додаються бази даних, довідково-інформаційні, пошукові й експертні технології, завдяки яким студент має доступ до світових науково-освітніх ресурсів, суттєво зростає роль комп'ютерних програм навчального призначення. У дистанційному навчанні викладач виконує роль координатора й консультанта, а інтерпретатором знань стає сам студент.

При організації освітнього процесу за будь-якою формою навчання технології дистанційного навчання можуть використовуватись для методичного та дидактичного забезпечення самостійної роботи студентів, контрольних заходів, а також під час проведення навчальних занять. Це може здійснюватися шляхом використання певного інформаційного ресурсу на лекційному (семінарському, практичному) занятті, налагодження спільної діяльності студентів з викладачем та поміж собою, тобто впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес МДУ. При цьому передбачається поступове впровадження технологій дистанційного навчання.

5. Основні напрямки розвитку дистанційного навчання у МДУ.

1. Формування інфраструктури системи дистанційного навчання у МДУ.
2. Створення контенту дистанційного навчання за ліцензованими в МДУ напрямами /спеціальностями підготовки.
3. Підготовка викладачів-тьюторів для впровадження технологій дистанційного навчання шляхом проходження курсів підвищення кваліфікації.
4. Розробка високоякісних електронних методичних та навчальних матеріалів, навчального програмного забезпечення.
5. Створення системи оцінювання якості електронних навчально-методичних комплексів дисциплін (дистанційних курсів).
6. Розвиток інформаційної грамотності викладачів та студентів.
7. Створення повноцінної системи дистанційного навчання у МДУ.

6. Нормативно-правове забезпечення дистанційного навчання у МДУ.

- Закон України «Про освіту»;
- Закон України «Про вищу освіту»;
- Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» від 25.04.2013 №466;
- Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямами і спеціальностями» від 30.10.2013 №1518.

7. Навчально-методичне забезпечення дистанційного навчання.

Спеціальне навчально-методичне забезпечення дистанційного навчання:

- документи щодо планування навчального процесу (навчальні плани, робочі плани, освітньо-професійні програми, розклади занять тощо);

- лекційний матеріал у текстовому вигляді, мультимедійні лекційні матеріали;
- відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо;
- електронні та мультимедійні підручники (посібники);
- практичні завдання з методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- віртуальні лабораторні роботи із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- комп'ютерні навчальні програми, навчальні відеофільми;
- пакети тестових завдань, у тому числі із автоматизованою перевіркою результатів, тестування із перевіркою викладачем;
- глосарії термінів навчального матеріалу;
- бібліографія та посилання на електронну Наукову бібліотеку МДУ, інші електронні бібліотеки тощо;
- методичні рекомендації щодо організації роботи студентів з електронними навчально-методичними комплексами (дистанційними курсами), де міститься інформація про обсяг та етапи опрацювання навчальних матеріалів, порядок та терміни звітності, вказівки щодо виконання самостійної роботи, індивідуальних навчально-дослідних завдань, зразки завдань до самоконтролю, поточного та підсумкового контролю тощо.

Перелік компонентів електронного навчально-методичного комплексу (дистанційного курсу), необхідних для забезпечення дистанційного навчання, визначається навчальним закладом залежно від профілю навчальної дисципліни.

8. Інформаційно-технічне забезпечення дистанційного навчання у МДУ.

Відділ дистанційного навчання МДУ забезпечує інформаційно-технологічну та технічну підтримку щодо створення та розміщення електронних навчально-методичних комплексів в єдиному освітньому інформаційному середовищі МДУ.

Для формування єдиного освітнього інформаційного простору в МДУ обрано систему комплексної автоматизації процесів – *WebTutor*, що дозволяє здійснювати підбір, оцінювання, тестування та навчання персоналу, систематизацію та зберігання інформації, а також організацію корпоративних комунікацій та взаємозв'язок між співробітниками і HR-підрозділом.

За допомогою системи WebTutor створено Навчальний портал МДУ, що надає доступ до ресурсів системи (базам даних персоналу, електронних навчально-методичних комплексів, тестових завдань тощо) та працює через мережу Інтернет. Навчальний портал забезпечує:

- впровадження технологій дистанційного навчання;
- проведення тренінгів, вебінарів;

- інформування користувачів (новини порталу, інформаційні ресурси Наукової бібліотеки МДУ, статті у блогах);
- зворотній зв'язок (форуми, опитування, чати, відгуки про навчання);
- тестування тощо.

Для створення сучасних дистанційних курсів використовується конструктор **CourseLab2**. Це потужний і одночасно простий у використанні засіб для створення електронних навчальних матеріалів (дистанційних курсів), призначених для використання в мережі Інтернет, у дистанційному навчанні.

9. Планування розвитку дистанційного навчання у МДУ:

1. Організаційно-управлінський рівень:

- формування та забезпечення взаємодії усіх;
- вирішення питань правового та фінансового забезпечення діяльності системи;
- визначення складових системи дистанційного навчання МДУ
- організація процесу навчання тощо.

Нормативно-правове забезпечення:

- Положення про Відділ дистанційного навчання МДУ;
- Посадові інструкції співробітників відділу дистанційного навчання;
- Положення про дистанційне навчання в МДУ;
- Положення про захист авторських прав у галузі дистанційного навчання в МДУ;
- Положення про сервер дистанційного навчання МДУ;
- Положення про методичну (експертну) комісію з дистанційного навчання в МДУ;
- Положення про критерії і засоби контролю якості дистанційного навчання в МДУ;
- Положення про визнання інформаційних ресурсів системи дистанційного навчання МДУ та їх окремих елементів як навчально-методичних праць;
- Вимоги до дистанційних навчальних курсів;
- Методичні рекомендації щодо розробки та використання технологій дистанційного навчання в навчальному процесі (де розкрито особливості технологій ДН, його форми та методи, наведено зразки навчально-методичного комплексу навчальних дисциплін тощо);
- Положення про форми та методи моніторингу навчальної діяльності учасників освітнього процесу на навчальному порталі МДУ з метою здійснення контролю.

2. Інженерно-технічний рівень:

- підтримка роботи сервера з дистанційного навчання;
- створення технічного середовища ДН;
- адміністрування програмно-технічних засобів;
- здійснення технічної підтримки Навчального порталу МДУ;
- забезпечення працездатності телекомунікаційної системи, серверів, ПК системи ДН;
- створення умов для забезпечення технічної та інформаційної безпеки системи;
- сприяння створенню якісних електронних навчально-методичних матеріалів.

3. Навчально-методичний рівень:

- контентні завдання (формування контенту для системи ДН – відбір, створення і коригування електронних навчально-методичних комплексів (дистанційних курсів);
- експертні завдання (експертиза змісту та оформлення дистанційних курсів, оцінка відібраних програм з точки зору відповідності стандартам, вимогам до оформлення, віковим і психофізіологічним особливостям студентів, методичним і дидактичним особливостям);
- методичні завдання (підготовка науково-педагогічних працівників до роботи в системі ДН, методичний супровід, підготовка методичних рекомендацій щодо організації вивчення, закріплення та контролю знань студентів у дистанційному навчанні);
- навчальні завдання (організація навчання та супроводу студентів, що навчаються в системі ДН, зокрема визначення індивідуального освітнього маршруту, підбір оптимального режиму навчання, термінів навчання, накопичення даних індивідуальної діагностики – проміжної та підсумкової – по кожному студенту тощо).

10. Алгоритм реалізації Концепції дистанційного навчання в МДУ.

I. Створення нормативної, кадрової, навчально-методичної та технічної бази для дистанційного навчання.

1. Моніторинг досвіду застосування ДН з метою виявлення оптимальних підходів і методів задля оптимізації навчального процесу в МДУ.

2. Розробка та затвердження Концепції дистанційного навчання у МДУ.

3. Формування системи дистанційного навчання у МДУ та його структурних підрозділах, розробка нормативних документів щодо

впровадження дистанційного навчання у МДУ, розробка основ фінансування системи, запуск пілотного проекту дистанційного навчання у МДУ.

4. Поступове впровадження технологій дистанційного навчання:

- формування навчально-методичних та тестових баз даних;
- створення та забезпечення роботи Навчального порталу МДУ;
- залучення викладачів та студентів МДУ до використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі.

5. Відпрацювання принципів комплектування електронних навчально-методичних комплексів для дистанційного навчання.

6. Розробка основних вимог до електронних навчально-методичних комплексів, що розміщуються на навчальному порталі МДУ.

7. Формування матеріально-технічної бази дистанційного навчання.

8. Організація навчання педагогічних та технічних працівників за відповідними напрямками діяльності в системі ДН.

9. Проведення досліджень з метою виявлення запиту на підвищення кваліфікації в системі ДН для педагогічних, науково-педагогічних працівників.

II. Експериментальне впровадження технологій дистанційного навчання у МДУ.

1. Апробація системи ДН: розробка пілотних навчальних курсів та тестових модулів для слухачів спеціальностей, навчання яких здійснюється за дистанційним принципом (можливо проведення навчання для кількох цільових груп).

2. Створення та впровадження моделі самостійної навчальної діяльності та атестації студентів на окремому курсі.

3. Установлення процедури експертизи електронних навчальних матеріалів.

4. Затвердження стандартів освітніх програм.

5. Формування цілісної нормативної бази для впровадження технологій дистанційного навчання.

6. Вирішення питань нормування та оплати праці науково-педагогічних, педагогічних і технічних працівників.

7. Аналіз результатів експериментального етапу, перевірка та корекція розроблених електронних навчально-методичних матеріалів.

III. Повноцінне впровадження дистанційного навчання в освітній процес МДУ.

1. Розвиток і вдосконалення технологій дистанційного навчання.

2. Надання якісних дистанційних освітніх послуг на всіх рівнях неперервної системи освіти.

3. Експорт дистанційних освітніх послуг.

11. Очікувані результати розвитку дистанційного навчання в МДУ.

1. Реалізація ресурсних можливостей університету для підвищення якості навчання за рахунок оновлення змісту навчання та методів навчання, в тому числі особистісного підходу у навчанні.

2. Поширення доступу здобувачам вищої освіти до освітніх програм різних напрямів і спеціальностей підготовки з використанням сучасних відкритих інформаційних ресурсів.

3. Індивідуалізація процесу навчання у відповідності до потреб, особливостей і можливостей кожного здобувача вищої освіти, а також постійного розвитку особистості з метою подальшого самостійного навчання впродовж життя.

4. Збільшення кількості споживачів освітніх послуг університету будь-якого рівня, в тому числі незалежно від місця їхнього проживання.

5. Підвищення конкурентоспроможності університету на українському та світовому ринку освітніх послуг за рахунок підвищення рівня комп'ютерного, програмного та телекомунікаційного оснащення, створення, накопичення і постійного удосконалення освітніх ресурсів, які використовуються для дистанційного навчання.

6. Стимулювання вирішення окремих соціальних проблем регіону, зокрема у забезпеченні соціалізації та психологічної підтримки засобами дистанційного навчання всіх верств населення (громадяни з особливими потребами, військовослужбовці строкової служби тощо).